

7. Stewart T.A. Intellectual Capital: The new wealth of organization. — Doubleday New York, NY, USA. — 1997. — 288 p.
8. Grant, R. (2002). The Knowledge-Based View of the Firm. In Choo and Bontis (Eds.) The Strategic Management of Intellectual Capital and Organizational Knowledge, New York: Oxford University Press, P. 133-148.
9. Bounfour A. Organisational Capital: Modelling, Measuring and Contextualising, Routledge, 2009. — 293 p.

УДК 338.43:339.13

vgranovska@ukr.net

Грановська Вікторія Григорівна

докторант

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», Україна

Hranovska Victoriya H.

Assistant professor,

SHEE «Kherson State Agricultural University»,
Ukraine

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ АГРОПІДПРИЄМНИЦТВА

PROSPECTS THE DEVELOPMENT OF SMALL FORMS OF AGRICULTURAL ENTREPRENEURSHIP

Анотація. Розглянуто теоретичні підходи та практичні аспекти забезпечення конкурентоспроможного розвитку суб'єктів аграрного сектору в умовах інтеграції та глобалізаційних зрушень. Проаналізовано процес адаптації національного аграрного сектору до вимог світового ринку, в тому числі у напрямі впровадження інноваційних форм господарювання на селі, досліджено перспективи розвитку малих форм організації виробництва.

Ключові слова: аграрні підприємства, альтернативні форми господарювання, інноваційні формування, підприємництво

Summary. The article studies the theoretical approaches and practical aspects of ensuring the competitive development of agricultural entities under conditions of integration and globalization changes. The adaptation process of the national agrarian sector to the world market requirements including the introduction of innovative forms of management in the village is analysed, the prospects of development of small scale forms of production organization.

Keywords: agricultural enterprises, alternative forms of economic activity, innovative formations, innovative development, competitive development

Перехід до ринку в аграрному секторі економіки вимагає розвитку вільного підприємництва, що сприяє активізації структурної перебудови економіки, створенню додаткових робочих місць, забезпеченню швидкої окупності витрат, оперативному реагуванню на зміни споживчого попиту. На заваді активному розвитку підприємництва в Україні стоять: відсутність або недостатність первинного капіталу); низький рівень підприємницької активності, що носила б довгостроковий характер; низький рівень технологічної оснащеності виробництва; правова незахищеність і недостатність інституційного забезпечення. Основними принципами підприємництва є: використання різноманітних форм власності, господарювання і розмірів підприємств; переважний розвиток малого підприємництва; збереження і раціональне використання наявної матеріально-технічної бази виробництва продовольства. Сьогодні в процесі управління аграрними підприємствами в Україні не можна не враховувати вплив глобалізації, міжнародної економічної інтеграції та торговельної лібералізації. Ці умови є незвичайними при функціонуванні сільськогосподарських формувань, що в більшості своїй орієнтовані на традиційні методи менеджменту, форми господарювання, способи виробництва. В таких умовах розробка та прийняття стратегічних рішень щодо удосконалення форм і методів управління підприємством є одним із ключових факторів формування їх ринкової конкурентної позиції на зовнішньому ринку. За даними Державної служби статистики на початок 2016 року в Україні функціонувало 51926 аграрних підприємств різних організаційних форм і типів власності, що майже на 8 % менше проти 2012 року. Із них переважну більшість займають фермерські господарства 38850 одиниць або 74,5 %. Меншою за 1 % є частка підприємств державної форми власності — 241 одиниця і виробничих кооперативів — 596 одиниць.

Традиційними в національній науковій думці є питання обґрунтування оптимальної за структурою та розміром форми господарювання та можливість адаптації світового досвіду ведення дрібнотоварного або альтернативного господарства. Так, професор В.Г. Галанець [5] в своїй оцінці малих форм господарювання виходить з того, що в умовах кризи вони мають такі конкурентні переваги перед великотоварними сільськогосподарськими підприємствами: не вимагають капіталовкладень, легше пристосовуються до умов ринку, але ці переваги тимчасові, а недоліки глобальні: за своїми розмірами та рівнем технічної оснащеності вони не спроможні освоювати досягнення науково-технічного прогресу. Багато авторів відносять до переваг малих форм господарювання такі переваги: чутливість до змін у ринковому просторі

[8], новаторська роль у застосуванні новітніх методів управління та використання інноваційного продукту при виробництві продукції [2], здатність до економії, бережливості [6], оптимального розподілу ресурсів при задоволенні виробничих потреб [7], швидкість реакції на зміну кон'юнктури ринку [3]. Водночас інша когорта вітчизняних науковців вважають, що ця форма господарювання зберігала економічну і фінансову вразливість у конкурентних умовах просторі, низький управлінський рівень і рівень технічної озброєності просторі [1], відсутність системи самоорганізації, обмеженість фінансових ресурсів, нестабільність доходів, високу вразливість до несприятливих економічних факторів просторі [4].

Отже, у системі ринкових відносин мале підприємство має ряд конкурентних порівняльних переваг: воно відіграє особливу роль у розвитку торгівлі; оперативно реагує на зміну ринкової кон'юнктури та має необхідну для цього гнучкість; визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового внутрішнього продукту; є оптимальним для заповнення малоефективних для великого бізнесу економічних ніш; відіграє важливу функцію при пом'якшенні соціальної напруги у суспільстві через забезпечення зайнятості населення, що залишилося без роботи; орієнтоване на прискорення науково-технічного прогресу та впровадження результатів його діяльності у виробництво; забезпечує активізацію інноваційних процесів і ефективних інновацій; поширює демократичні принципи в економічні відносини. Також до їх функцій і переваг слід віднести сприяння формуванню конкуренції та протистояння монополістичним тенденціям; задоволенню специфічних потреб споживачів, формування індивідуального попиту на аграрну продукцію; забезпечення бази для становлення середніх та великих підприємств у майбутньому; пом'якшення наслідків економічної кризи. До певних недоліків малих форм слід віднести невеликий обсяг операцій, що лімітує можливості малого підприємства розширювати свою діяльність, підвищену вразливість від коливань ринкової кон'юнктури та фінансову уразливість. Подолання цих негативних моментів можливе через розвиток інтеграційних відносин, що має базуватися на формуванні сталих міжгосподарських зв'язків, утворенні галузевих і регіональних об'єднань різних за розмірами та організаційно-правовими формами.

Література

1. Амбросов В. Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В. Я. Амбросов, Т. Г. Маренич // Економіка АПК. — 2007. — №6. — С. 15—18.
2. Бех Н. Особливості розвитку та функціонування малого і середнього бізнесу в Україні / Н. Бех // Галицький економічний вісник. — 2010. — № 1(26). — С. 16—18.
3. Білик В.В. Сучасні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / В.В. Білик // Ефективна економіка. — Дніпропетровськ : ДДАУ, 2012. — 348 с.
4. Виговська В. Малий бізнес України : сучасний стан і тенденції розвитку / В.В. Виговська // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 1 (91). — С. 59—63.
5. Галанець В. Г. Агропромисловий комплекс Львівщини : стратегія і тактика економічного зростання / В. Г. Галанець // Економіка України в XXI столітті : ретроспектива і перспектива. — Львів : Львівський національний університет ім. І.Франка, 2002. — С. 1—123.
6. Кириченко О. А. Стратегія розвитку малого та середнього бізнесу в Україні / О. А. Кириченко, К. Г. Ваганов // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — №1. — С. 103—118.
7. Майсюра О.М. Сутність та проблеми розвитку малого підприємства в економіці України // Економіка та держава. — 2010. — № 2. — С. 61—63.
8. Орлова В. О. Природні переваги малого бізнесу — основа його розвитку / В. О. Орлова // БізнесІнформ. — 2012. — № 11. — С. 75—79.

УДК 65.011.14

ivanenko.olena@gmail.com

Іваненко Олена Володимирівна
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, Україна

Ivanenko Olena V.
Simon Kuznets Kharkiv National University
of Economics, Ukraine

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ: ВПРОВАДЖЕННЯ
МІЖНАРОДНИХ ПРАКТИК В УКРАЇНІ**

**ORGANISATIONAL ASPECTS OF ENERGY
EFFICIENCY AT THE ENTERPRISE:
IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL
PRACTICES IN UKRAINE**

Анотація. Проаналізовано організаційні аспекти забезпечення енергоефективності на прикладі кращих світових практик. Обґрунтовано особливо-

Summary. Organisational aspects of energy efficiency maintenance with respect to the world's best practices were studied. Peculiarities of implementing the world's